

Sygn. akt III AUa 546/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 października 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Czyżak
Sędziowie:	SSA Bożena Grubba (spr.) SSA Daria Stanek
Protokolant:	sekretarz sądowy Urszula Kowalska

po rozpoznaniu w dniu 13 października 2017 r. w Gdańsku

sprawy G. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o rekompensatę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 lutego 2017 r., sygn. akt IV U 2512/16

oddala apelację.

SSA Bożena Grubba SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek

Sygn. akt III AUa 546/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 1 lipca 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił ubezpieczonej G. M. prawa do rekompensaty z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Odwołanie od decyzji wniosła ubezpieczona domagając się przyznania jej prawa do ww. świadczenia. Wskazała, że pozwany niesłusznie nie zaliczył jej okresu pracy na stanowisku bibliotekarza szkolnego od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1980 r. i jako nauczyciela pełniącego funkcje zastępcy dyrektora ds. dydaktyczno-wychowawczych (do 2000 r.) i dyrektora szkoły (po 2000 r.) w okresie od dnia 1 września 1994 r. do dnia 31 grudnia 2008 r.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Toruniu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 14 lutego 2017 r., w sprawie IV U 2512/16 zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał G. M. prawo do rekompensaty z tytułu wykonywania prac w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze poczynając od dnia 1 października 2015 r. (punkt pierwszy) oraz stwierdził odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (punkt drugi).

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji. G. M. urodziła się dnia (...) Ma wykształcenie wyższe i z zawodu jest nauczycielem. Decyzją z dnia 15 października 2015 r. organ rentowy przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury od dnia 1 sierpnia 2015 r. W dniu 26 października 2015 r. złożyła ona w organie rentowym wnioski o przyznanie jej prawa do rekompensaty. W dniu 1 lipca 2016 r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję. G. M. w okresie od dnia 1 listopada 1977 r.

do dnia 31 sierpnia 1982 r. była zatrudniona w Zespole Szkół (...) w T. na stanowisku bibliotekarza szkolnego (do dnia 1 września 1981 r. jej stanowisko było określane jako „nauczyciel-bibliotekarz”). Do jej obowiązków – poza typowymi obowiązkami bibliotekarza - należało prowadzenie lekcji bibliotecznych, przygotowywanie uczniów do konkursów czytelniczych

i zajmowanie się przygotowaniem scenariuszy do imprez szkolnych i uczestnictwo w ich przygotowaniu. Dodatkowo w okresie od dnia 1 września 1980 r. do dnia 30 listopada 1981 r. pracowała jako nauczyciel języka angielskiego w wymiarze 12 godzin tygodniowo w ramach umowy zlecenia. W okresie od dnia 1 września 1982 r. do dnia 24 września 1995 r. była zatrudniona

w Zespole Szkół Medycznych w T. na stanowisku nauczyciela łaciny. Jednocześnie w okresie od dnia 1 września 1994 r. do dnia 24 września 1995 r. ubezpieczona pełniła funkcję zastępcy dyrektora. Pracowała jako nauczyciel początkowo w wymiarze 18 godzin tygodniowo, a jako zastępca dyrektora jej pensum wynosiło 7-9 godzin tygodniowo. W okresie od dnia 25 września 1995 r. do dnia 31 sierpnia 2015 r. ubezpieczona była zatrudniona w VIII Liceum Ogólnokształcącym w T.

na stanowisku nauczyciela łaciny. Jednocześnie w okresie od dnia 25 września 1995 r. do dnia 31 sierpnia 2000 r. pełniła funkcję zastępcy dyrektora, a w okresie od dnia 1 września 2000 r. do dnia 31 sierpnia 2015 r. pełniła funkcję dyrektora. Z uwagi na pełnione funkcje korzystała z 14 godzinnej zniżki pensum dydaktycznego tygodniowo i realizowała 4 godziny tygodniowo zajęć nauczyciela łaciny w ramach pensum oraz 4 godziny ponadwymiarowo. Ubezpieczona nie występowała

o wcześniejszą emeryturę z tytułu pracy w szczególnych warunkach, nie występowała też o przyznanie emerytury pomostowej.

Sąd Okręgowy w rozważaniach prawnych wskazał, że przedmiotem sporu była dopuszczalność przyznania ubezpieczonej prawa do rekompensaty, o której mowa w przepisach art. 21- 23 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 664

ze zm.; dalej ustawa o emeryturach pomostowych). Zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych - rekompensata oznacza odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa

do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Z kolei według art. 21 ustawy

o emeryturach pomostowych rekompensata przysługuje ubezpieczonej, jeżeli ma okres pracy

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy z dnia

17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U.

z 2017 r., poz. 1383 ze zm., dalej ustawa emerytalna), wynoszący co najmniej 15 lat. Analiza układu warunkującego prawo do emerytury pomostowej prowadzi do wniosku, że rekompensata przysługuje tym pracownikom, którzy osiągnęli co najmniej 15 – letni okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 ust. 1 i 3 ustawy emerytalnej, ale nie nabyli prawa

do emerytury pomostowej. Spór dotyczył tego, czy G. M. posiada co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach (organ rentowy zaliczył jej 13 lat, 11 miesięcy i 6 dni pracy

w warunkach szczególnych) - a w szczególności czy praca świadczona przez nią od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1982 r. w Zespole Szkół (...) w T. i od dnia 1 września 1994 r. do dnia 24 września 1995 r. w Zespole Szkół Medycznych w T. i od dnia 25 września 1995 r. do dnia 31 grudnia 2008 r. w VIII Liceum Ogólnokształcącym w T. była pracą w szczególnych warunkach, a w konsekwencji czy wnioskodawczyni spełniła ostatnią przesłankę do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury. Zgodnie z art. 32 ust. 1 i 3 pkt 5 ustawy emerytalnej za pracę w szczególnym charakterze uważa się pracę nauczycieli, wychowawców lub innych pracowników pedagogicznych wykonujących pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1379 ze zm.; dalej zwana Kartą Nauczyciela). Analiza przepisów Karty Nauczyciela (w szczególności art. 42 zawierającego regulacje odnośnie czasu pracy nauczycieli oraz art. 3 pkt 1 stanowiący, że ilekroć w ustawie jest mowa

o nauczycielach bez bliższego określenia - rozumie się przez to nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w przedszkolach, szkołach i placówkach wymienionych w art. 1 ust. 1) prowadzi do jednoznacznej konkluzji, że na gruncie tej ustawy bibliotekarze szkolni

są uznawani za nauczycieli, a jedyna różnica między nimi, a „nauczycielami pracującymi przy tablicy” polega na tym, że mają oni większy wymiar zajęć dydaktycznych (30 tygodniowo). Także zgodnie

z art. 1 ust. 1 pkt 6 w zw. z art. 12 ust. 1 pkt 1 Kartą praw i obowiązków nauczyciela z dnia

27 kwietnia 1972 r. (Dz.U. Nr 16, poz. 114 ze zm.; zwana dalej kartą praw) – aktem obowiązującym

w okresie wykonywania przez ubezpieczoną pracy bibliotekarki – pracownicy pedagogiczni bibliotek również byli uznawani na nauczycieli, choć także w tym okresie ich wymiar czasu pracy był wyższy niż „nauczycieli pracujących przy tablicy” i wynosił wówczas 36 godzin tygodniowo – art. 32 ust.

2 ww. ustawy. Pogląd, że prace bibliotekarza należy uznać za „stanowisko pracy pedagogicznej” został wyrażony także w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2001 r., I PKN 197/00, który Sąd orzekający w niniejszej sprawie podzielił w całej rozciągłości i czyni własnym.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczona w okresie zatrudnienia w Zespole Szkół (...) w T. od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1982 r. (4 lata i 10 miesięcy) wykonywała pracę bibliotekarza, która jest uznawana za pracę w szczególnym charakterze, jako praca nauczycieli, wychowawców lub innych pracowników pedagogicznych wykonujących pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 Karty Nauczyciela. Jeżeli zaś chodzi o zaliczenie ubezpieczonej okresów, kiedy to poza wykonywaniem pracy nauczyciela ubezpieczona pełniła funkcje zastępcy dyrektora szkoły i dyrektora szkoły (od dnia 1 września 1994 r. do dnia 31 grudnia 2008 r.),

to bezspornym było, że w tym okresie ubezpieczona wykonywała pracę nauczyciela łącziny tylko

w wymiarze 7-9 godzin tygodniowo (a więc mniej więcej w połowie wymiaru czasu pracy), a resztę czasu poświęcała na wykonywanie obowiązków związanych z wykonywaniem funkcji zastępcy dyrektora szkoły i dyrektora szkoły. Tymczasem możliwość uwzględnienia okresów zatrudnienia w wymiarze co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy odnosić należy wyłącznie

do emerytury uzyskiwanej na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela. Reguła ta nie znajduje zastosowania w przypadku prawa do emerytury w obniżonym wieku w oparciu o art. 184 ustawy emerytalnej. W przypadku nabywania prawa do świadczenia na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, do okresu pracy w szczególnym charakterze, o którym mowa w § 4 w związku

z § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43; dalej rozporządzenie), nie podlegają zaliczeniu okresy pracy nauczycielskiej wykonywanej

w rozmiarze niższym niż pełen obowiązujący nauczyciela wymiar zajęć. Określenie pracy w szczególnym charakterze, użyte w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela ma charakter autonomiczny

i pełny. Co za tym idzie, zasad związanych z nabywaniem prawa do emerytury na ww. podstawie nie można odnosić, do reguł statuujących prawo do emerytury w obniżonym wieku w oparciu o art.

184 ustawy emerytalnej (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 13 czerwca 2014 r., III AUa 1627/13, Legalis nr 1067367). Skoro bezspornym było, że ubezpieczona w okresie od dnia 1 września 1994 r. do dnia 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy nauczyciela w pełnym wymiarze czasu pracy, to brak było możliwości jego zaliczenia do okresów wykonywania pracy w szczególnym charakterze. Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczona – uwzględniając okres 13 lat, 11 miesięcy

i 6 dni uwzględniony przez organ rentowy – udowodniła łącznie 18 lat, 9 miesięcy i 6 dni okresów pracy w szczególnym charakterze. Tym samym ubezpieczona spełniła ostatnią przesłankę do przyznania jej rekompensaty, o której stanowi ustawa o emeryturach pomostowych i jej odwołanie należało uwzględnić. W związku z powyższym Sąd Okręgowy na podstawie cytowanych wyżej przepisów prawa materialnego oraz w oparciu o przepis art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł, jak w punkcie pierwszym wyroku. W punkcie drugim wyroku Sąd I instancji stwierdził odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji na podstawie art. 118 ust. 1a a contrario ustawy emerytalnej w zw. z art. 28 ust.1 ustawy o emeryturach pomostowych. Sąd orzekł o odpowiedzialności ZUS, bowiem dysponował on wystarczającym materiałem dowodowym na podstawie którego ustalił, że w okresie od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1982 r. ubezpieczona wykonywała prace bibliotekarza szkolnego, tylko niesłusznie nie uznał tego za pracę wykonywaną w szczególnym charakterze. Ponosi on zatem odpowiedzialność za brak pozytywnego ustalenia ostatniej okoliczności warunkującej przyznanie ubezpieczonej prawa do rekompensaty z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Apelację od wyroku wywiódł organ rentowy zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

- art. 32-33 ustawy emerytalnej w związku z § 15 rozporządzenia oraz art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie powyższych przepisów, polegające na przyjęciu przez Sąd I instancji, że do pracy w szczególnych warunkach zaliczony został ubezpieczonej okres pracy na stanowisku bibliotekarza od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1982 r., mimo braku wskazania, że do dnia 1 września 1981 r. ubezpieczona nie wykazała, że pracowała na stanowisku nauczyciela, a w konsekwencji spowodowało to przyznanie jej prawa do rekompensaty od dnia 1 października 2015 r. mimo braku wymaganych 15 lat pracy w szczególnych warunkach;

-art. 118 ust. 1 a contrario ustawy emerytalnej poprzez stwierdzenie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, podczas gdy organ rentowy dokonał w sposób prawidłowy oceny przedłożonych przez ubezpieczoną dokumentów oraz przeprowadził dodatkowe postępowanie wyjaśniające w wyniku, którego nie uzyskał potwierdzenia, że w latach 1977 - 1981 ubezpieczona była zatrudniona w Zespole Szkół (...) w T. na stanowisku nauczyciela,

2) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu przez Sąd Okręgowy, że w niniejszej sprawie ubezpieczona wykazała, że w latach 1977-1982 wykonywała pracę w szczególnym charakterze jako nauczyciel, co w konsekwencji rzutowało na przyznanie jej prawa do rekompensaty,

3) sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie błędnych ustaleń faktycznych stanu sprawy, braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i dowolnej oceny zebranych dowodów polegających na:

a) pominięciu zapisów zawartych w aktach osobowych ubezpieczonej z okresu pracy w Zespole Szkół (...) w T., z których nie wynika, aby w okresie od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1981 r. ubezpieczona wykonywała pracę na stanowisku nauczyciela,

b) błędnym pominięciu i nieuwzględnieniu aktu nominacji ubezpieczonej z dnia 1 września 1981 r. na podstawie którego mianowano wnioskodawczynię dopiero z dniem 1 września 1981 r. nauczycielem w Zespole Szkół (...) w T. - Sąd pominął całkowicie te okoliczności,

a przez to dokonał błędnych ustaleń faktycznych rzutujących na jego rozstrzygnięcie poprzez przyjęcie, że odwołująca w okresie od dnia 1 listopada 1977 r. wykonywała prace w szczególnym charakterze na stanowisku nauczyciela - bibliotekarza.

Mając powyższe na uwadze pozwany wniośł wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy wskazał, że Sąd I instancji pominął kwestie, że ubezpieczona od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1981 r. zajmowała stanowisko bibliotekarki, zaś stanowisko nauczyciela - bibliotekarza zostało powierzonej jej od dnia 1 września 1981 r. Z treści art. 42 Karty Nauczyciela wynika, że istnieje odrębne stanowisko nauczyciel - bibliotekarz biblioteki szkolnej. Powołana przez Sąd Karta praw w art. 1 wyodrębnia grupę nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych państwowych szkół i innych placówek oświatowych i szkoleniowych, wychowawczych, opiekuńczo-wychowawczych, utworzonych i działających na podstawie ustawy z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania (Dz. U. Nr 32, poz. 160), co wynika z treści art. 1 pkt 1 oraz wyodrębnia grupę pracowników pedagogicznych bibliotek szkolnych i pedagogicznych, ośrodków metodycznych i placówek poradnictwa wychowawczo-zawodowego (art. 1 ust. 1 pkt 6). W ówczesnie obowiązującym porządku prawnym ustawodawca nie traktował w sposób równoważny grupy nauczycieli oraz grupy bibliotekarzy szkolnych. Stanowisko to wydaje się także mieć potwierdzenie w akcie nominacji ubezpieczonej na stanowisko nauczyciela z dniem 1 września 1981 r., do czego w wyroku Sąd pierwszej instancji nie odniósł się. W związku z powyższym w ocenie organu rentowego w toku postępowania sądowego nie wykazano, aby ubezpieczona wykonywała pracę nauczyciela - bibliotekarza już od 1977 r. Okoliczności tej przeczą także zachowane akta osobowe ubezpieczonej w szczególności akty nominacji i angaże z lat 1977-1982, zakres czynności i obowiązków bibliotekarza kierującego czytelnią szkolną. Ponadto pozwany nie zgodził się z wyrokiem Sądu Okręgowego w zakresie stwierdzenia, że za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji odpowiedzialność ponosi on odpowiedzialność.

Ubezpieczona w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego nie zasługuje na uwzględnienie. Nie zawiera bowiem zarzutów skutkujących koniecznością zmiany zaskarżonego wyroku.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było, czy G. M. spełniała warunki niezbędne do nabycia prawa do rekompensaty, o której mowa w art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 664 ze zm.; dalej ustawa o emeryturach pomostowych).

Ponowna analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a także zarzutów podniesionych w apelacji prowadzi do wniosku, że zaskarżony wyrok jest prawidłowy. Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne ustalenia Sądu I instancji, jak również podziela ocenę prawną.

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy w sprawie, wbrew twierdzeniom apelującego, znajdują odzwierciedlenie w materiale dowodowym zgromadzonym w sprawie, a podniesiony przez pozwanego w apelacji zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. jest chybiony.

Przypomnieć należy, że zgodnie z przywołanym powyżej przepisem, statuującym dyrektywy oceny materiału dowodowego sprawy, sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

W doktrynie i orzecznictwie przyjęte jest, że ramy swobodnej oceny dowodów muszą być określone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i ważąc ich moc oraz wiarygodność odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. Dla skuteczności zarzutu naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. nie wystarcza stwierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych. Konieczne jest tu wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w tym zakresie. W szczególności skarżący powinien wskazać, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im je przyznając.

Wbrew stanowisku apelującego Sąd I instancji na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego prawidłowo uznał, że wnioskodawczyni wykazała, że w latach 1977-1982 wykonywała pracę w szczególnym charakterze jako nauczyciel zatrudniony na stanowisku bibliotekarza. Świadczą o tym starannie prowadzone akta osobowe zawierające chronologiczne akty nominacji, zakres obowiązków, a także jej przesłuchanie w charakterze strony oraz dokumenty znajdujące się w aktach emerytalnych i sądowych.

Reasumując, ustalenia Sądu Okręgowego są niewadliwe i Sąd Apelacyjny przyjął je za własne. W ocenie Sądu Odwoławczego apelacja organu rentowego w gruncie rzeczy sprowadza się do polemiki z niewadliwymi ustaleniami Sądu, a to nie mogło wywołać pozytywnego skutku.

Przechodząc do rozważań prawnych wskazać należy, że zgodnie z treści art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Przepis ust. 2 art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych stanowi natomiast, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Zgodnie z art. 23 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy emerytalnej.

Zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy emerytalnej dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., czyli osób objętych nowymi zasadami obliczania emerytur, które podlegały ubezpieczeniu przed wejściem w życie ustawy, (a więc w okresie kiedy nie było jeszcze obowiązku ewidencjonowania składek na indywidualnych kontach), ustala się kapitał początkowy. Kapitał ten ustala się według zasad określonych w art. 174 ustawy emerytalnej, który modyfikuje w stosunku do zasad ogólnych reguły ustalania podstawy wymiaru oraz liczby okresów składkowych i nieskładkowych. I tak, na podstawie art. 174 ust. 2 ustawy emerytalnej do stażu ubezpieczeniowego przyjmuje się okresy składkowe wymienione w art. 6 i nieskładkowe wymienione w art. 7. Jest to niewątpliwie zawężenie w stosunku do zasad ogólnych, gdyż do obliczania emerytury na podstawie art. 53, oprócz okresów wymienionych w art. 6 i 7, uwzględnia się pod pewnymi warunkami wymienione w art. 10 ust. 1 ustawy okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników i okresy z nimi zrównane. Natomiast przepis art. 174 ust. 2 nie wymienia tych okresów (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2005 r., I UK 135/04, OSNP 2005/14/217). Możliwość uznania, że wskazany okres wpływa na wysokość tak ustalonej hipotetycznej emerytury na dzień 1 stycznia 1999 r. istnieje więc tylko wtedy, gdy okres ten można zakwalifikować do jednego z okresów wymienionych w art. 6 i 7 ustawy emerytalnej. Katalog z art. 174 ust. 2 ustawy emerytalnej ma charakter zamknięty w tym sensie, że okresy w nim nieprzewidziane nie mogą zostać uwzględnione (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 11 marca 2005 r., III AUa 1380/04, OSA 2006/6/20, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 18 czerwca 2013 r., III AUa 92/13, LEX nr 1430780).

W celu rozstrzygnięcia, czy ubezpieczona jest uprawniona do rekompensaty z art. 21 ustawy

o emeryturach pomostowych konieczne było zatem ustalenie, czy legitymuje się ona 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy emerytalnej oraz czy nie nabyła prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej.

Druga z wyżej wymienionych przesłanek nie była przedmiotem sporu między stronami niniejszego postępowania. Bezsprene bowiem ubezpieczona nie pobiera świadczeń emerytalnych przyznanych z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Decyzją z dnia 15 października 2015 r. przyznano jej prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym.

Organ rentowy kwestionował natomiast okoliczność posiadania przez wnioskodawczynię 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych. ZUS zaliczył jej 13 lat, 11 miesiąc i 16 dni okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych.

Zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2 i 3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1.

Art. 32 ust. 3 pkt 5 ustawy emerytalnej stanowi, że dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze uważa się: nauczycieli, wychowawców lub innych pracowników pedagogicznych wykonujących pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1189 ze zm., dalej Karta Nauczyciela).

Ponadto w § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.) wskazano, że nauczyciel, wychowawca lub inny pracownik pedagogiczny wykonujący pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 pkt 1-7 Karty Nauczyciela, określoną w tej ustawie jako praca zaliczona do I kategorii zatrudnienia, nabywa prawo do emerytury na zasadach określonych w § 4 i jest uważany za wykonującego pracę w szczególnym charakterze.

Karta Nauczyciela obowiązuje od dnia 1 lutego 1982 r. i na mocy jej art. 101 ust. 1 z tym dniem utraciła moc ustawa z dnia 27 kwietnia 1972 r. - Karta praw i obowiązków nauczyciela (Dz.U. Nr 16, poz. 114 ze zm.; zwana dalej Kartą praw) w zakresie dotyczącym nauczycieli.

Karta praw obowiązywała w okresie od dnia 1 maja 1972 r. do dnia 31 sierpnia 1982 r., czyli w spornym okresie świadczenia przez wnioskodawczynię pracy i stanowiła ona w art. 1 ust. 1, że ustawie podlegają: (1) nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni państwowych szkół i innych placówek oświatowych i szkoleniowych, wychowawczych, opiekuńczo-wychowawczych, utworzonych i działających na podstawie ustawy z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania (Dz. U. Nr 32, poz. 160), (2) profesorowie zwyczajni, profesorowie nadzwyczajni, docenci i pozostali nauczyciele akademicy państwowych szkół wyższych, (3) pracownicy naukowo-badawczy i dydaktyczni jednostek zaplecza naukowo-pedagogicznego resortu oświaty i wychowania oraz resortu nauki, szkolnictwa wyższego i techniki w zakresie i na zasadach określonych w drodze rozporządzenia przez Ministra Oświaty i Wychowania lub Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki w porozumieniu z Ministrem Pracy, Plac i Spraw Socjalnych, (4) nauczyciele i wychowawcy placówek leczniczych, leczniczo-wychowawczych i leczniczo-opiekuńczych, (5) nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich oraz szkół przy zakładach karnych, (6) pracownicy pedagogiczni bibliotek szkolnych i pedagogicznych, ośrodków metodycznych i placówek poradnictwa wychowawczo-zawodowego, (7) nauczyciele zatrudnieni w organach administracji szkolnej w zakresie ustalonym ustawą.

Zgodnie z art. 2 ust 1 pkt 1 Karty praw ilekroć w ustawie mówiło się o nauczycielach bez bliższego określenia - należało przez to rozumieć nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych powołanych w szkołach i placówkach wymienionych w art. 1 ust. 1 pkt 1 i pkt 4-6

(6- pracownicy pedagogiczni bibliotek szkolnych i pedagogicznych, ośrodków metodycznych i placówek poradnictwa wychowawczo-zawodowego) na stanowiska: nauczycieli, wychowawców, nauczycieli dyplomowanych, wychowawców dyplomowanych i profesorów szkoły średniej.

Art. 32 ust. 2 Karty praw ustalał obowiązkowy wymiar godzin zajęć bibliotekarzy szkolnych we wszystkich typach szkół na 36 godzin tygodniowo.

Sąd II instancji mając na względzie wskazane regulacje prawne i dokonując ponownej analizy materiału dowodowego stwierdził, że z akt osobowych wynika, że wnioskodawczyni posiadała odpowiednie kwalifikacje do wykonywania pracy na stanowisku bibliotekarza – ukończyła (...) M. K. w T. na Wydziale Humanistycznym – filologia klasyczna uzyskując w dniu 30 września 1977 r. tytuł magistra filologii klasycznej (dyplom z dnia 9 listopada 1977 r. – k. 5 a.o.). Ponadto ubezpieczona ukończyła w roku szkolnym 1978/1979 studium przedmiotowo – metodyczne (co istotne) dla nauczycieli z wyższym wykształceniem i złożyła egzaminy określone planem studiów na kierunku bibliotekoznawstwo (świadectwo z dnia 10 lipca 1979 r. – k. 6 a.o.).

W ocenie Sądu Apelacyjnego analiza akt osobowych prowadzi do wniosku, że wnioskodawczyni będąc zatrudniona od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1981 r. na stanowisku bibliotekarki podlegała tym samym regulacjom prawnym, co osoby zatrudnione na stanowisku nauczyciela.

W akcie nominacji z dnia 1 listopada 1977 r. wskazano, że na podstawie art. 80 ust. 5 pkt 2 i art. 82 Karty praw mianowano ubezpieczoną z dniem 1 listopada 1977 r. na okres choroby pana P. bibliotekarką w Zespole Szkół (...). Wymiar przysługującego wnioskodawczyni uposażenia określały przepisy ww. ustawy i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 1972 r. w sprawie uposażenia nauczycieli i nauczycieli akademickich (Dz.U.Nr 16, poz. 115 – k. 1 a.o.). Na podstawie art. 80 ust. 5 pkt 3 i art. 82 ust. 2 Karty praw mianowano ubezpieczoną z dniem 1 września 1981 r. nauczycielką w Zespole Szkół (...) (k. 14 a.o.)

Wnioskodawczyni korzystała również z uprawnień przysługujących nauczycielom składając podanie o przyznanie zasiłku na zagospodarowanie zgodnie z art. 50 Karty praw (k. 7 a.o.). Również wynagrodzenie zostało jej podwyższone na podstawie wytycznych Ministerstwa Oświaty i Wychowania z dnia 27 sierpnia 1981 r. w sprawie podwyżki płac nauczycieli (aneks do zaszeregowania z dnia 1 września 1981 r. – k. 16 a.o.).

Pracodawca w świadectwie pracy z dnia 31 sierpnia 2015 r. wskazał, że ubezpieczona była zatrudniona w okresie od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1982 r. w Zespole Szkół (...) w T. na stanowisku bibliotekarki, nauczyciel i w okresie od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 2008 r. pracowała jako nauczyciel w szczególnym charakterze (k. 19 a.s.).

Ponadto Urząd Miasta T. wystawił zaświadczenie z dnia 12 października 2015 r., w którym wskazał, że wnioskodawczyni była zatrudniona w Zespole Szkół (...) w T. od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1981 r. na stanowisku bibliotekarki w wymiarze pełnego etatu, a w okresie od dnia 1 września 1981 r. do dnia 31 sierpnia 1982 r. w wymiarze pełnego etatu na stanowisku nauczyciela (k. 48 a.r.).

W zakresie czynności i obowiązków na stanowisku bibliotekarza kierującego czytelnią szkolną wskazano poza typowymi obowiązkami bibliotekarza (zaopatrywanie czytelnii w podręczny księgozbiór, prasę) wskazano także: prowadzenie lekcji bibliotecznych z uczniami, współdziałanie z nauczycielami wszystkich przedmiotów w zakresie wyposażenia czytelnii i podręcznej biblioteki tak, by stała się ona w szkole pracownia uniwersalną i spełniała funkcje szkolnego ośrodka informacji,

a także w pracy z aktywnym uczniowskim dążenie do podniesienia poziomu czytelnosci wśród młodzieży oraz inne prace zlecone przez dyrekcję szkoły – co w praktyce oznaczało przygotowywanie uczniów do konkursów czytelniczych i zajmowanie się przygotowaniem scenariuszy do imprez szkolnych i uczestnictwo w ich przygotowaniu.

Sąd II instancji uznał, że ubezpieczona wykazała miarodajnymi i spójnymi dowodami, że w okresie od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1981 r. będąc zatrudniona na stanowisku bibliotekarki wykonywała pracę w szczególnych warunkach. Miała taki sam zakres obowiązków w okresie od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1981 r., jak i w okresie niekwestionowanym przez pozwanego – od dnia 1 września 1981 r. do dnia 31 sierpnia 1982 r., kiedy otrzymała akt nominacji na stanowisko nauczyciela. Wbrew wizji przedstawianej przez pozwanego nie była tylko i wyłącznie bibliotekarką wypożyczającą książki, ale miała swoje zadania o charakterze pedagogicznym i pracowała z uczniami, miała określone pensum, była członkiem rady pedagogicznej, a zasady wynagrodzenia określone były na tej samej podstawie prawnej co wynagrodzenie nauczycieli.

Istotne jest również, że Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 23 stycznia 2001 r., I PKN 197/00, OSNP 2002/18/435 wskazał, że nauczyciel bibliotekarz jest stanowiskiem pracy pedagogicznej (nauczycielskiej). Zdaniem Sądu II instancji ubezpieczona przez cały okres sporny wykonywała obowiązki nauczyciela-bibliotekarza.

Sąd Okręgowy prawidłowo odwołał się do regulacji prawnych wskazanych w Karcie Nauczyciela w art. 1 i art. 3 ust. 1 oraz w art. 42 ust. 3 poz. 10, który stanowi, że tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz, nauczycieli zatrudnionych w pełnym wymiarze zajęć ustala się, z zastrzeżeniem ust. 2a i 4a, według następujących norm: nauczyciele - bibliotekarze bibliotek szkolnych 30 godzin. Sąd I instancji w konsekwencji trafnie uznał, że ubezpieczona w okresie zatrudnienia w Zespole Szkół (...) w T. od dnia 1 listopada 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1982 r. (4 lata i 10 miesięcy) wykonywała pracę bibliotekarza, która jest uznawana za pracę w szczególnym charakterze, jako praca nauczycieli, wychowawców lub innych pracowników pedagogicznych wykonujących pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 Karty Nauczyciela, co oznacza spełnienie przez nią jedynej spornej przesłanki (15 lat pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy emerytalnej) i przyznanie prawa do rekompensaty z tytułu wykonywania prac w szczególnym charakterze poczynając od dnia 1 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny wbrew stanowisku apelującego nie naruszył art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej stwierdzając odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Ubezpieczona przedłożyła organowi rentowemu kserokopie dokumentacji pracowniczej z akt osobowych (m.in. zakres obowiązków, akty nominacji, zaświadczenie Urzędu Miasta T.), na podstawie których pozwany mógł dokonać prawidłowej oceny spornego okresu jako okresu pracy w szczególnym charakterze.

W świetle powyższego uznać należało, że wyrok Sądu pierwszej instancji odpowiada prawu, albowiem bezzasadne okazały się zarzuty naruszenia prawa procesowego i materialnego. Zarzut naruszenia art. 33 ustawy emerytalnej był zupełnie chybiony, gdyż nie dotyczy sytuacji ubezpieczonej i Sąd Okręgowy nie orzekał na podstawie tej regulacji prawnej.

W tym stanie rzeczy, działając na podstawie art. 385 k.p.c., Sąd Apelacyjny oddalił apelację organu rentowego, jak w sentencji wyroku.

SSA Bożena Grubba SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek